

פרק ה':

משנה א': הקדמה: במשנה מובא סדר הליכת הכהן גדול לקודש הקדשים וסדר מעשה הקטורת

הוציאו לו את הכף ואת המחטה הוציאו לכהן גדול את הכף של זהב הריקה מלשכת הכלים ואת המחטה המלאה קטורת דקה מן הדקה הוציאו מלשכת בית אבטינס, **וחפן מלא חפניו** והכהן הגדול חפן מתוך המחטה מלא חפניו קטורת **ונתן לתוך הכף** ואת הקטורת הזו שם בתוך הכף של זהב, **הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו** לא היה שיעור מידה קבועה של קטורת שצריך לחפון אלא לפי חופניו של הכהן גדול. **וכך היתה מדתה** ומדת מלא חפניו היא מדתה – לא פחות ולא יותר. **ועוד לימוד:** כמידתה בחוץ כך מידתה בפנים – כשם שבחוץ חופן בחופניו ממש ולא בכלי, כך בפנים בקודש הקדשים מערה לתוך חפניו ממש ולא לתוך כלי העשוי כמדת חפניו.

נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו נטל את המחטה מרובד רביעי שבעזרה ביד ימינו ואת הכף בשמאלו, ולמרות שבכף יש את הקטורת שהיא חשובה וראוי שייקחה בימינו שהיא היד החשובה, מכל מקום כיוון שהמחטה חמה וכבדה יותר מכף הקטורת, על כן הקלו על הכהן הגדול שייקחה בימינו.

היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים וביניהן אמה בבית ראשון היה כותל בעובי אמה בין ההיכל לקודש קדשים והוא נקרא אמה טרקסין. בבית שני שהיה מאוד גבוה לא יכלו לעשות כותל ועל כן עשו פרוכת, כיוון שהיה ספק האם קדושתה של האמה הזו כהיכל או כקודש קדשים, עשו שתי פרוכות והכהן הולך דרכם לקודש הקדשים. **רבי יוסי אומר: לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד** רבי יוסי חולק וסובר שהייתה שם רק פרוכת אחת, והוכחה יש לו מהכתוב: **שנאמר והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים** ומשמע מלשון הכתוב שרק פרוכת אחת יש, ולשיטתו ידעו חכמים בתקופת הבית האם האמה הזו קדושתה כהיכל או כקודש הקדשים. (וחכמים השיבו לו שלשון פסוק זה נאמר רק במשכן).

החיצונה היתה פרופה מן הדרום הפרוכת החיצונה שמצד ההיכל היה ראשה כפולה לצד חוץ ונאחזת בקרס של זהב כדי שישאר בצד דרום אפשרות כניסה, **והפנימית מן הצפון** ופרוכת פנימית פרופה בצד צפון. **מהלך ביניהן** הכהן הגדול נכנס בצד דרום והולך בין הפרוכות **עד שמגיע לצפון, הגיע לצפון** כאשר מגיע לצד הפרוץ בצפון **הופך פניו לדרום** נכנס לקודש הקדשים כשפניו לצד דרום **מהלך לשמאלו עם הפרכת עד שהוא מגיע לארון** הולך כשצד שמאלו לצד הפרוכת ומגיע עד לארון בבית ראשון או למקום

הארון בבית שני. הגיע לארון, נותן את המחתה בין שני הבדים כשהגיע למקום שהיה שם הארון נותן את המחתה במקום שהיה צריך להיות שם שני הבדים (כאילו היו שם הבדים ונותנה ביניהם). צבר את הקטורת על גבי גחלים ונתמלא כל הבית כלו עשן אוהז הכהן הגדול את ידית הכף בראשי אצבעותיו של שתי ידיו ומושכה בזהירות עד שראש הכף מגיע לזרועו (או שאוחז ראש הכף בשיניו) וחלל הכף כנגד כפות ידיו ומטה את הכף על צידה כלפי כפות ידיו ומערה את הקטורת לתוך חופניו ואת אותו חופן צובר מעל גבי הגחלים שבמחתה וממתין עד שיתמלא הבית עשן, וזו מהעבודות הקשות שבמקדש שאסור שייפול מן הקטורת אפילו כמשהוא כדי שלא יהא מלא חופניו חסר. (ועל זה נלחמו חכמים בצדוקים שאמרו שצריך להיכנס לקודש קדשים כשכבר מעלה עשן), יצא ובא לו בדרך בית כניסתו יוצא מקודש הקדשים בדרך כניסתו אך לא מסב פניו אחורנית אלא יוצא כשפניו לארון ביראת כבוד ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון ומתפלל תפילה קצרה בהיכל וכך היה אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שאם שנה זו שחונה שתהא גשומה ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכים פרנסה זה מזה ולא מעם אחר ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים (בנוגע לגשמים) ולא היה מאריך בתפילתו שלא להבעית את ישראל ולא האריך בתפילה שלא יאמרו מת הוא שהייתה קבלה בידם שהכהן ששינה במעשה הקטורת או כהן שאינו הגון – מת שם.

ומסופר בגמרא יומא {נג' ע"ב}:

תנו רבנן מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל:

משנה ב': הקדמה: מה היה בתוך קודש הקדשים?

משנטל הארון בבית שני לא היה את ארון ברית ה' מפני שניטל בזמן חורבן בית ראשון – שנגנז על ידי יאשיהו המלך אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים בקדש הקדשים הייתה אבן עוד מימות שמואל ודוד ושתייה היתה נקראת והיא נקראה אבן השתיה על שם שממנה הושתת העולם שבה יסד הקב"ה את עולמו. גבוהה מן הארץ שלש אצבעות אבן שתיה זו היתה בגובה של שלוש אצבעות ועליה היה נותן ועליה הניח כהן גדול את המחתה ומקטיר קטורת.

וכתוב בגמרא יומא {נד' ע"א}:

תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו

משנה ג': הקדמה: כאן כתוב סדר ההזאות של דם הפר בקודש הקדשים

נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו לאחר הקטרת הקטורת יצא הכהן הגדול ונטל את מזרק הדם מהכהן שעמד ברובד רביעי שבהיכל ושבוש ומערבב כל הזמן את הדם שלא יקרש, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד ונכנס לקודש הקודשים ועומד במקום שעמד בהקטרה דהיינו בין הבדים והזה ממנו ומזה מן הדם באצבעו אחת למעלה ושבע למטה הזאה אחת למעלה ושבע הזאות למטה ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ולא שמזה על הכפורת למעלה או למטה אלא מצליף את הדם באצבעו וכל הדם נופל על הארץ כשם שעושה המצליף שמלקה תחילה בין הכתפיים ויורד למטה כך שמונה טיפות דם אלו יפלו על הארץ בשורה זו תחת זו. וכך היה מונה וכך היה מונה בעת ההזאות: אחת הזאה ראשונה שמזה למעלה שהיא מצווה נפרדת, אחת ואחת ומונה אחת להזאה ראשונה של מעלה ואחת להזאה ראשונה של מטה, אחת ושתיים אחת להזאה ראשונה של מעלה ושתיים להזאות של מטה, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע וכך היה מונה הכל, שאם ימנה עם הראשונה עלול לספור עד שבע ולהפסיק והרי צריך שמונה ואי אפשר שיספור את כולם יחד עד שמונה שהרי הראשונה מצוותה הזאה אחת והשנייה מצוותה שבע הזאות.

לאחר ההזאות יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל מניח את המזרק עם דם הפר על כן זהב המוכן לכך בהיכל.

משנה ד': הקדמה: המשנה ממשיכה בסדר ההזאות של השעיר וההזאות מדם הפר ודם השעיר יחד

הביאו לו את השעיר לאחר שמניח את דם הפר על כן הזהב, יצא לעזרה והביאו לו את השעיר שעלה עליו הגורל לה' שחטו וקבל במזרק את דמו. נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד נכנס לקודש הקדשים ועמד בין הבדים והזה ממנו והזה מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ולא

מזה על הפרוכת אלא כמצליף שיפלו טיפות הדם על הארץ, וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים וכו' כפי שהסברנו במשנה קודמת.

יצא והניחו על כן השני שהיה בהיכל כשיצא מקודש הקדשים מניח את המזרק של דם השעיר על כן שני שהיה בהיכל – שבכך ראשון היה מזרק עם דם הפר. רבי יהודה חולק ואומר: לא היה שם אלא כן אחד בלבד ר"י סובר שהיה רק כן אחד מפני שכאשר הניח דם שעיר נטל דם הפר ולא היה זמן שעמדו שם שניהם שתמיד כשהניח אחד נטל את השני, וכמובן שלשיטתו נוטל קודם את דם הפר ואחר-כך מניח את דם השעיר, ולפי ת"ק קודם מניח את דם השעיר ואחר-כך נוטל את דם הפר, ואין הלכה כר"י.

נטל דם הפר מכך הזהב והניח דם השעיר ומניח דם שעיר על כן שני (ור"י יסביר לשיטתו שהכוונה שיניח היכן שעמד דם הפר) והזה ממנו על הפרכת שכנגד הארון מבחוץ ומזה מדם הפר כנגד הפרכת שבהיכל מול המקום שנמצא הארון בקודש קדשים, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע הכל כפי שהוסבר במשנה קודמת. נטל דם השעיר מכך הזהב שבהיכל והניח דם הפר על כן שני והזה ממנו על הפרכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו' יוצא שתי הזאות בפנים ושתיים בחוץ.

ערה דם הפר לתוך דם השעיר שופך את דם הפר לתוך המזרק של דם השעיר שיתערבו הדמים ונתן את המלא בריקן ושופך הכל בחזרה לתוך המזרק של דם הפר כדי שיתערבו הדמים יפה. ועושה זאת מפני שנאמר ולקח מדם הפר ומדם השעיר משמע שעל המזבח נותן משניהם יחד.

משנה ה': הקדמה: במשנה מובאים השיטות בסדר ההזאות על מזבח הזהב שבהיכל, מהיכן מתחיל וכיצד מזה

ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב לאחר שגמר הכהן גדול את ההזאות בקודש הקדשים ובהיכל יוצא להזות על קרנות מזבח הזהב אשר לפני ה' שהרי המזבח שבהיכל נקרא לפני ה' ואילו המזבח שבעזרה אינו נקרא לפני ה' {ומה שכתוב ויצא הכוונה שיצא מהמקום שהיזה שם על הפרוכת} התחיל מחטא ויורד התנא הזה של המשנה סבר שהכהן הולך ברגליו לכל קרן וקרן וכל מתנה הייתה בקרן שלפניו ועל כן כתב מחטא {מטהר} ויורד מלמעלה למטה שאם יתן מלמטה למעלה היה הדם נוזל על זרועו ומלכלך את בגדיו.

מהיכן הוא מתחיל מאיזה קרן מתחיל לתת את הדם? מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית המשנה היא כרבי יוסי שרק פרוכת אחת

הייתה שם ופרופה מצד צפון וכשיוצא הכהן פוגע תחילה בקרן צפונית מערבית אך כיוון שצריך לצאת לגמרי מן המזבח משום שנאמר ויצא אל המזבח על כן ממשיך ללכת עד קרן מזרחית צפונית ומשם מזה והולך לצד ימין לצפונית מערבית, מערבית דרומית ודרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי ויוצא שמסיים את ההזאות במזבח הפנימי בקרן דרומית מזרחית וזה המקום שם היה מתחיל להזות במזבח החיצון ששם מתחיל בקרן דרומית מזרחית- כך שיטת ת"ק.

רבי אליעזר אומר, במקומו היה עומד ומחטא רבי אליעזר חולק וסובר שלא היה הולך ברגליו מקרן לקרן במזבח אלא עומד במקומו ושולח ידו ומזה על כל קרן כסדרו שהרי היה המזבח אמה על אמה ויכול להגיע לכל מקום. ועל כלן היה נותן מלמטה למעלה ועל כן היה יכול ליתן עליהם את הדם מלמטה למעלה בלי חשש שיטנף את בגדיו חוץ מזו שהיתה לפניו, שעליה היה נותן מלמעלה למטה חוץ מהקרן שעמדה לפניו שעליה היה נותן את הדם מלמעלה למטה כדי שלא יטנף הדם את בגדיו:

משנה ו': הקדמה: לאחר ההזאות בקרנות המזבח מזה גם על מעל המזבח ואת שיירי הדם שופך ביסוד שבקרן דרומית מזרחית היו על היסוד שני נקבים דקים האחד פונה למערב והשני פונה לדרום ושם היו שופכים את שיירי הדם

הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים לאחר שמזה על קרנות המזבח היה הכהן גדול חותה את האפר והגחלים לצדדים ומזה על זהבו של מזבח במקום המגולה שבו שבע פעמים ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ומה שנשתייר בדם אחר כל המתנות היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומי ואת שיירי הדם ממזבח החיצון היה מזה על יסוד דרומי של המזבח. אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ושיירי הדם גם מהיסוד המערבי וגם מהיסוד הדרומי היו נשפכים ומתערבים באמת המים שבעזרה שהייתה נשפכת לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן והיו מוכרים את המים שבהם הדם לבעלי גנות לזיבול ואסור ליהנות מהם בלא דמים שמדרבנן יש מעילה גם בדם {ומן התורה אין מעילה בדם}:

משנה ז': הקדמה: משנתינו דנה מה הדין אם לא עשה את המתנות כסדרן

כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, אם הקדים מעשה לחברו, לא עשה כלום כל עבודות יום כיפור שעובד הכהן גדול בבגדי לבן בקודש הקדשים ובהיכל צריך לעשותם כסדרם ואם שינה את הסדר לא עשה כלום וצריך לחזור ולעשות לפי הסדר. הקדים דם השעיר לדם הפר, יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר הסדר הוא שמזה קודם מדם הפר ואחר כך מדם השעיר ואם הקדים את דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר שוב אחר דם הפר כדי שיהיה כסדרו. {ומבואר בגמרא שדין זה הוא בהזאות של הפרוכת אך אם שינה בהזאות שבקודש הקדשים צריך לשחוט שעיר אחר ולהזות מדמו אחר דם

הפר שהרי שעייר ששחטו קודם מתן דמו של פר- פסול} ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם, יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחלה בפנים ואם נשפך הדם קודם שסיים את ההזאות בפנים צריך לשחוט בהמה אחרת ולהתחיל להזות את כל ההזאות שבפנים מתחילה. וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב וכן הדין אם נשפך הדם באמצע ההזאות על הפרוכת או באמצע ההזאות על מזבח הזהב צריך להביא דם אחר ויזה מתחילת אותו סדרת הזאות שכלן כפרה בפני עצמן שכל ההזאות הללו הם כפרה בפני עצמן שאם סיים את ההזאות בקודש הקדשים ונשפך כשמוזה על הפרוכת יתחיל מתחילת ההזאות של הפרוכת ולא מתחילת ההזאות שבקודש הקדשים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, ממקום שפסק, משם הוא מתחיל ר"א ור"ש מוסיפים ואומרים יותר מכך שאפילו באותה סדרת הזאות אינו צריך לחזור ולהזות מה שכבר היזה.

ובזה המחלוקת: אם למשל נשפך הדם באמצע ההזאות של הפרוכת, לפי ת"ק יתחיל מתחילת אותה סדרת הזאות כלומר מתחילת ההזאות של הכפורת ולפי ר"א ור"ש ימשיך להזות בדיוק מהמקום שפסק שאם כבר הזה שלוש פעמים ימשיך מהזאה רביעית והלאה. ואין הלכה כמותם.

שאלות לחזרה:

משנה א':

(1) מהיכן הוציאו את הכף והמחתה?

(2) מדוע נטל את המחתה בימינו והכף בשמאלו?

(3) מדוע היו שתי פרוכות?

(4) מאיזה צד הלך לקודש קדשים?

(5) מדוע התפלל תפילה קצרה?

משנה ב':

(6) כאשר ניטל הארון מה היה שם במקומו?

(7) מה הפירוש: מימות הנביאים הראשונים והרי מימות עולם הייתה שם?

משנה ג':

8) כיצד מזה את הדם? ומדוע סופר אחת ואחת ולא בספירות נפרדות?

משנה ד':

9) מדוע לרבי יהודה היה רק כן אחד?

10) כיצד מערה את דם הפר ודם השעיר יחדיו? {תאר את סדר העירווי}

משנה ה':

11) כיצד מזה על קרנות המזבח, האם הולך או עומד במקומו?

12) כיצד מזה, מלמעלה למטה או מלמטה מלמעלה?

משנה ו':

13) מה הפירוש הזה על טהרו של מזבח?

14) להיכן נשפכים הדמים שנותרו?

15) מה דין הדמים שנשפכו לנחל קדרון?

משנה ז':

16) מה הדין אם שינה מסדר העבודה ביום כיפור?

17) אם באמצע שמזה את אחד מסדרות ההזאה נשפך הדם, האם מתחיל שוב מתחילת ההזאה של אותו מזבח או שממשיך מההזאה שבה פסק?

בהצלחה!!!